

Berliinin saarto 1948 - 1949

Yhdysvallat ja Iso-Britannia olivat valmistelleet jo vuonna 1947 Saksaan valuuttauudistusta, jolloin oli tarkoitus korvata arvonsa menettäneet Saksan markat (Reichsmark) uudella markalla. Ranska liittyi hankkeeseen pitkän epäröinnin jälkeen, mutta Neuvostoliitto vastusti, koska se arvioi uuden rahan myötä menettävänsä sananvaltaa koko Saksaa koskevassa talouspolitiikassa.

Saksan tulevaisuuden kannalta ratkaisevaa oli neljän vallan ulkoministerikokouksen epäonnistuminen joulukuussa 1947. Länsivallat ryhtyivät heti sen jälkeen toteuttamaan suunnitelmia itsenäisen Länsi-Saksan perustamiseksi, vaikka Ranska ja Benelux-maat vielä viivyttelivät siihen liittyviä ratkaisuja. Suunnitelman onnistumisen perustavana edellytyksenä oli läntisten miehitysvyöhykkeiden yhdistäminen toimivaksi talousalueeksi.

Vuoden 1948 alussa länsiliittoutuneet aloittivat toistaiseksi salaiset toimet valuuttauudistuksen toteuttamiseksi, ja Neuvostoliitto puolestaan ryhtyi jarruttamaan miehityshallinnon yhteistyötä erityisesti Berliinissä. Uusi rahayksikkö otettiin käyttöön läntisillä vyöhykkeillä 20.6.1948, jolloin saksalaiset saivat vaihtaa vanhat markkansa uusiin, Yhdysvalloissa painettuihin D-markkoihin. Rahan arvon ylläpidosta vastasi Frankfurtiin perustettu keskuspankki.

Neuvostoliitto protestoi voimakkaasti valuuttauudistusta vastaan syyttäen länsivaltoja Saksan jakamisesta. Venäläiset kiristivät lännestä Berliinin vievälle liikenteelle asetettuja ehtoja ja katkaisivat lopulta maaliikenteen kokonaan 24. kesäkuuta. Myös sähkön toimitukset Länsi-Berliiniin lopetettiin. Neuvostoliiton miehitysvyöhykkeellä otettiin käyttöön oma markka vanhojen markkojen korvaamiseksi.

Yhdysvallat englantilaisten avustamana käynnisti muutaman päivän kuluttua suuren ilmakuljetusoperaation Länsi-Berliinin 2,3 miljoonan asukkaan huollon takaamiseksi. Sen onnistumista epäiltiin aluksi melko yleisesti, mutta amerikkalaiset olivat säilyttäneet sodan jäljiltä kyvyn maailmanlaajuisiin kuljetuslentoihin. Kaikki liikenevä ilmakuljetuskalusto keskitettiin nyt Berliinin "ilmasillan" aikaansaamiseen. Sitä varten Berliiniin täytyi rakentaa myös uusia kiitoratoja ja kokonaan uusi lentokenttä Tegel, jonka tarvitsema alue raivattiin osittain keskelle asutusta. Siitä tuli aikanaan kaupungin päälentoasema.

Vaikka silloisten lentokoneiden kuljetuskyky oli verraten vähäinen, niillä onnistuttiin lennättämään Berliinin huollon tarvitsemat välttämättömät tarvikkeet. Päivittäiset kuljetukset kohosivat alun vaatimattomasta 80 tonnista vuoden 1949 huhtikuussa peräti 13 000 tonniin. Länsi-Berliinin asukkaat ja saksalaiset laajemminkin saivat havaita, kuinka tehokkaasti Yhdysvallat ryhtyi heitä tukemaan huolimatta sodanaikaisesta ja vielä sen jälkeenkin ilmenneestä syvästä vihamielisyydestä.

Ilmasillan ylläpito jatkui vielä syksyyn 1949. Sen kustannukset arvioitiin yli 200 miljoonaksi dollariksi. Kuljetuksiin osallistui yhteensä 689 amerikkalaista ja englantilaista lentokonetta, jotka tekivät 278 000 lentoa. Lento-onnettomuuksissa kuoli kaikkiaan 80 henkeä.

Berliinin saarto kiristi vakavasti entisten liittolaisten välejä. Yhdysvallat siirsi Englantiin 60 raskasta B 29-pommikonetta, joiden arveltiin olleen kykenevät ydinpommien pudottamiseen. Vaikka sellaista valmiutta ei todellisuudessa ollut, pelote vaikutti ainakin liittolaisten mielissä rohkaisevasti. Yhdysvallat varoitti Neuvostoliittoa ryhtymästä

väkivaltaisiin toimiin Länsi-Berliiniä tai sinne vietäviä lentokuljetuksia vastaan. Kriisi ei lopulta johtanutkaan sotilaallisiin välikohtauksiin eräitä häirintätoimia lukuun ottamatta.

Länsivallat toimeenpanivat itävyöhykkeen tavaratoimituksia koskeneen "vastasaarron", jolla oli haitallinen vaikutus itäisen Saksan talouteen. Neuvostoliitto arvioi vuoden 1949 keväällä hyödyttömäksi jatkaa Länsi-Berliinin saartoa. Se lopetettiin 12.5.1949.

Berliinin ilmasillasta tuli Yhdysvalloille ensimmäinen suuri menestys kylmässä sodassa ja vastaavasti Neuvostoliiton pahin tappio.

Berliinin saarron aikana jatkuivat valmistelut lännessä Saksan liittotasavallan perustamiseksi, ja idässä ryhdyttiin valmistelemaan Saksan demokraattisen tasavallan (DDR:n) perustamista. Nuo hankkeet toteutuivat vuoden 1949 kuluessa, jolloin sinetöityi myös Saksan jako kahteen valtiolliseen yksikköön.

Lähteinä: Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 62 - 81 ja Vojtech Mastny, The Cold War and Soviet Insecurity (1996), s. 47 - 53 ja W.R. Smyser, From Yalta to Berlin (1999), s. 73 - 103. Internetissä mm: www.usafe.af.mil/berlin/quickfax.htm ja <http://mars.acnet.wnec.edu/~grempe/courses/germany/lectures/36airlift.html> .